

Улахан бөлөх оҕолоругар аналлаах «Кыыллар кыстыктара» дьайымал.

Иитээччи: Сысолятина Вероника Андреевна.

Тулалыыр эйгэ дьарыгын кэнспиэгэ: «Кыыллар кыстыктара». Улахан бөлөх.

Үөрэх уобалаһа: Оҕо билэр – көрөр, тылын – өһүн, этин – сиинин, кэрэни өйдүүр дьобурдарын сайыннарыы.

Сыала: Кыыллар кыстыктара диэн өйдөбүлү биэри.

Соруктара:

1. Тыл саппаһын байытыы, «саҥа киирэр» тыллары сөпкө сангарарга үөрэтии;
2. Оҕо толкуйдуур дьобурун уонна болҕомтотун сайыннарыы;
3. Тьа кыылларыгар таптала, аһыныгас буолууну иитии;

Туттуллар тэрил: ноутбук, проектор, экран, музыкальнай добуһуол, хаар кыырпаҕа, кубах, тиин хартыыналара.

Корзина, моркуоп, тэллэй, иһиттээх мүөт. Кыыллар суолларын омооно. Тэллэйдэр, магнитнай мас, дуга, таҥастар,

Хас биирдии оҕо туттар мала: клей, кубах омооно, мааннай куруупа. Хомойбут, үөрбүт смайликта.

№	Дьярык этаптара	Дьярык хаамыыта	
		Иитээччи	Оҕолор хамсаныылара
1.	Тэрийии чааһа	<p>– Үтүө күнүнэн оҕолоор!</p> <p>– Оҕолоор, билигин дьыл ханнык кэмэй? Көрүн эрэ бу тугуй? Кини хантан кэлбитий?</p> <p>– Кыһын буоллабына айылҕа туох уларыыйы буоларын билэбитий?</p> <p>– Оҕолоор, онтон кыһын ойуурга туох уларыыйы буолбутун билиэххитин баҕарабыт дуо?</p> <p>– Таһырдыа тахсарбытыгар, аан бастаан тугу гынабытый?</p> <p>– Бастатан туран халын ыстаан онтон этэрбэспитин кэтэбит. Бэргэнэ, сон, шарфик уонна үтүлүкпүтүн кэтибит.</p> <p>– Оҕолоор, ойуурга кимнээх олороллорун билэбитий?</p> <p>– Ханнык кыылар?</p> <p>– Кинилэри кытта көрсүөххүтүн баҕарабыт дуо? Кинилэргэ барарбытыгар саха өс хоһоонугар этиллэрин курдук «Илии тутуурдаах, өттүк харалаах» барыахпыт...</p>	<p>– Үтүө күнүнэн!</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ – кыһын. Оҕолор хаар кыырыабын көрөн эппиэттииллэр</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ – кыһын бэлиэлэрин этэллэр.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ:</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ:</p> <p>Оҕолор санара – санара таннан көрдөрөллөр.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: кыылар</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: кыылары ааттыылар, хатылыылар.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ:</p>

		<p>– Өс хоёону хатылаан эрэ оёолор «Илии тутуурдаах, өттүк харалаах».</p> <p>(Өс хоёону быһаарабын)</p> <p>– «Илии тутуурдаах, өттүк харалаах», ол аата ыалдьытты барарбытыгар кэһиилээх барабыт.</p> <p>– ол курдук корзинаҕа моркуоп, тэллэй, иһиттээх мөт ылабыт.</p> <p>– Оёолоор ойуурга барарга бэлэмнит дуо?</p> <p>– Ол эрэн тыаҕа сэрэхтээхтик сылдыарбытын санатабын. Тыаны киттитэбит, алдьатабыт дуо?</p>	<p>Оёолор өс хоёону хатылыыллар:</p> <p>Оёолор эппиэттэрэ: Бэлэммит.</p> <p>Оёолор эппиэттэрэ:</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Физминутка «Ойуурга айан». 	<p>– Билигин кыһынны ойуурга хаар кыырпабын көмөтүнэн ыалдьытты барыахпыт. Бары бииргэ сиэттиһиэбин уонна мин кэннибиттэн хатылаан:</p> <p>«Биир, икки, үс .....(хаамабыт) тыаҕа баар буола түс .....(миэстэбитигэр ыстанабыт)»</p> <p><i>(Кыһынны тыа көстөр- презентация)</i> <i>(Болжомтону презентацияҕа уурабын)</i></p>	<p>Оёолор хатылыыллар, хамсаналлар.</p>
2.	Сүрүн чааһа	<p>Оёолоор тыабытыгар бу туох элбэх суолай? Бастаан бу суолу батыһан барабыт дуо?</p> <p>– Хайа кыыл атабын суола сытарый?</p> <p>– Чэйин, эрэ бу суол устун батыһан ханнык кыыл суола буоларын билиэбин.</p> <p>Хаарынан (танһынан) бүрүллүбүт оёолоох куобаҕы ыраастыбыт.</p> <p>– Көрүн эрэ, оёолоор кимнээбий бу?</p>	<p>Оёолор эппиэттэрэ: кыыллар</p> <p>Оёолор суол устун батыһан бараллар.</p> <p>Оёолор эппиэттэрэ: ийэ куобах</p>

		<p>– Куобах кыһынын хайдах өгнөөх буоларый? –</p> <p>– Кини кыһынын охтубут мас анныгар хороон хастан кыстыыр уонна талабынан аһылыктанар эбит.</p> <p>– Онтон биһиги куобахпыт оҕолоро хайдах дьүһүннээхтэрий? Ийэлэриттэн туох уратылаахтарый?</p> <p>– Куобах кыһынын түүтэ тутатына манхайа түспэт, аа дьуо манхайар. Кини түүтэ_ манхайдабына хаар курдук өгнөнөр уонна сиэмэх кыылларга көстүбэт буолар.</p> <p>– Ийэ куобахха оҕолоро түүлэрэ манхайарыгар, сиэмэх кыылларга туттарбат гына көмөлөһүөххэин. Сөбүлэһэбит дуо?</p> <p>– Куобах онолоругар көмөлөһөн манхатыабын (бэлэм куобах омооннорун куруупанан клейдаан манхаталлар.)</p> <p>– Оҕолор, куобахтарбыт өгнөрө уларыйдылар дуо?</p> <p>– Куобахчааннары ийэлэрин аттыгар туруорун. Маарыын айаммытыгар турунуохпут иннинэ кыра кэһиилээх кэлбиппит дии ол кэһиибитин биэриэххэин оҕолоор.</p> <p>– Салгы айанныбыт.</p> <p>– Оҕолоор, эһиги санаабытыгар бу ханнык кыыл суола буолуой?</p> <p>– Маска хас тиин олороруй?</p>	<p>оҕолорунаан Оҕолор эппиэттэрэ: манан.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: Борон. Ийэлэрэ манан, оҕолоро бороннор</p> <p>Оҕолор куобахтары клейдаан баран маннай крупаҕа баттаан ылаллар.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ:</p> <p>Куобахтары ийэлэрин аттыгар уураллар. Кэһиибитин биэрэбит.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: тиинчээннэр. Оҕолор эппиэттэрэ: икки.</p>
--	--	--	---

	<p>– Оџолоор тииннэр кыһын ханна кыстыылларын билэџит дуо? Кинилэр мас көндөйүгэр уйа оностон кыстыыллар. Ханна кыстыыллар эбитий? (хатылатабын)</p> <p>– Тииннэр кыһын тэллэй, эриэхэ хаһаанан кыһыны туоруулар эбит.</p> <p>– Оџолоор, биһиги тииннэргэ туох кэһиилээх кэлбиппитий?</p> <p>– Кэһиибитин биир тэнник үллэрэн биэриэбин эрэ.</p> <p>– Хайдах үллэрдэхпитинэ тэн буолуой? <i>(Оџолортон эппиэттэрин истэбин уонна бииргэ ааџа – ааџа 10 устууканы биэстии үллэрэбит).</i></p> <p>– Маладьыастар! Тииннэрбит олус диэн үөрдүлэр, махтаналлар эһиэхэ.</p> <p>– Онтон биһиги кыылар суолларын батыһан салџыы айаммытыгар турунуоххайын.</p> <p>– Билбэт кыылбыт атаџын суолун батыһан тийэн кэллибит. Оџолоор улаханлык санарбаппыт, чуумпурабыт бу биһиги эһэ арџаџар кэллибит. Эһэ кыһынын арџаџар саас буолуор диэри утуйар. Эһэ кыһынын ханна утуйар диэтим? (арџахха)</p> <p>– Эһэни билигин уһуннарыахпытын сөп дуо?</p> <p>– Эһэ саас арџаџыттан тахсарыгар олус аччык, сэһиэтэ суох буолар, онон киниэхэ сөбүлээн сиир мүөтүн хаалларыаххайын. Саас</p>	<p>Оџолор хатылыылар.</p> <p>Оџолор эппиэттэрэ: тэллэй.</p> <p>Оџолор эппиэттэрэ: биэстии.</p> <p>Оџолор эппиэттэрэ: Эһэ арџаџар. Оџолор эппиэттэрэ: Суох, кини кыһыны быһа утуйар.</p>
--	---	---

		<p>уһугуннабына биһиги кэһиибитин ылан олус үөрүө. Уонна тыаһа суох аргыйдык дьэбитигэр барыабын биһиэхэ хаар кыырпахпыт көмөлөһүө, хатылыабын «Биир, икки, үс,түөрт .....(хаамабыт) Дьэбитигэр кэллибит .....(миэстэбитигэр ыстанабыт)».</p>	<p>Оҕолор хамсанылары үтүктэн, хатылылар</p>
3.	Түмүктүүр чаас	<p>– Үчүгэйин, дьэбитигэр кэллибит. Таһырдыа олус да тымныйбыт дии оҕолоор! Танаспытын устуоһун. – Биһиги ханна сырыттыбыт? Тугу биллибит? – Куобах ханна кыстыыр эбитий? – Тииннэр ханна кыстыыллар? – Онтон эһэ кыстыга туох диэн ааттанар этэй? – Бүгүһүнү дьарыгы ким сөбүлээбит – үөрбут смайлигы ылар, онтон сөбүлээбэтэх – хомойбут смайлигы ылар. Смайликтарын көрдөрөллөр. – Мин дьарыкпар кыттыбыккытыгар махтанабын, көрсүөххэ диэри!</p>	<p>Оҕолор эппиэттэрэ</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ, смайлик талан көрдөрөллөр, ханнык самйлигы талбыттарын ырытыһабыт.</p> <p>– Көрсүөххэ диэри!</p>